

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta Ta Hellēnisti Heuriskomena

Origenes

Coloniæ, 1685

Caput primum. Origenis eruditio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79842](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79842)

A magis mirandum est ab erudito viro in hunc censum Potamianam adscribi, Basilide expun-
cto. Quasi vero parum credibile sit virum bellicæ rei deditum, cum Origenis fama per-
motus esset, accessisse ad eum, & nonnulla rerum Christianarum accepta ab eo notitia, cum
Potamianam ad supplicium pro munere suo deduceret, eam ad improborum hominum pe-
tulantia prohibuisse, ab eaque postmodum jam fato functa secundum quietem excitatum,
Christi fidem palam fuisse professum. Huc etiam confert Nicephorus Alexandrum Hie-
rosolymitanum Episcopum, & Cæsariensem Theotistum; quibus Mammæam quoque ad-
jungere, & memoratum illum ab Eusebio Arabiæ Præsidem rationi consentaneum est. De-
nique *Innumerari*, inquit Vincentius Lirinensis, *ex sinu suo Doctores, innumeri Sacerdotes, Con-*
fessores, & Martyres extiterunt.

Niceph. l.
5. cap. 20.
Euseb. l. 6.
Hist. c. 19.
Vincent.
Lirin. adv.
Har. Com-
mentario
1. cap. 23.

ORIGENIANORUM

LIBER SECVNDVS.

ORIGENIS DOCTRINA.

Libri secundi partitio.

EXPLICATA Origenis vita; institutus ordo postulat ut ad exponendam ejus doctri-
nam progrediamur. Id propositum fronte simplex, multiplex sane est in recessu: nam
& de eruditione Origenis, & iis quibus potissimum dum viveret animum informa-
vit artibus & studiis, nonnulla præmittenda erunt. Tum dogmata illius suis distincta pro-
ponentur capitibus; non ea quidem quæ Ecclesiæ decretis consona universa tulerunt suffra-
gia, vel quæ levioris sunt momenti; sed quæ majoris in Ecclesiâ ponderis à communibus &
receptis sunt aliena sententiis; eaque præsertim quæ Patrum subinde censuris & Anathe-
matis Synodorum vexata sunt. Quibus subjungetur Origenianæ doctrinæ, non dicam Apo-
logia; nam neque ausim, neque sane velim, sed accuratum & præjudiciis omnibus liberum
ac solutum examen. Hinc ad ipsam Dogmatum illorum describendam summam fortun-
nam accedemus, ut quas excitavit in Ecclesiâ procellas, quantis partium studiis oppugnata
& propugnata sint, palam fiat. Atque ita in capita quatuor Liber iste distribuitur. I. agitur de
eruditione Origenis. II. Dogmata ipsius excutiuntur. III. Doctrinæ ejus generale examen
continetur. IV. Fortuna doctrinæ ejusdem narratur.

CAPUT PRIMUM.

ORIGENIS ERUDITIO.

I. Scripturæ callentissimus fuit Origenes, II. sed Ebraicæ linguæ parum consultus, Sa-
maritana vero penitus ignavus. III. Scripturæ Interpretes, scriptoresque Ecclesiasticos stu-
diose legi: IV. Sacra doctrinæ causa excoluit τὰ ἱερὰ διδάσκειν, Philosophiam præsertim; V. sed
& reliquas disciplinas.

PRIMUM illud ac præcipuum fuit Origenis à teneris pueritiæ annis ad obitum
usque studium, ad interiorē ac reconditam sacrarum literarum peritiā pene-
trare. In quo quidem ita se tractavit ut admirabile esset, nec quisquam deinde
tantum in ea exercitatione consecutus sit; sive literarum ipsarum, quemadmodum vocant,
spectes, quam totam memoriā ita commendaverat, ut locos omnes ex tempore, etiam li-
bris inconsultis, apposite recitaret; sive intimos ac latentes sensus, quos tanta sagacitate
eruit, ὡς ἐξ ἐνός, inquit Suidas, πάντας τοὺς μετέπειτα τῆς ἐκκλησίας διδασκαλὸς καὶ ἀφορμὴς εἰληφέναι.

d

Id

Id facile ex nostris apparebit Observationibus, in quibus loca Patrum consimilia, & ab A Origenianis profecta per *ἀπομυμνή*, indicamus. Nec ullum vero ad exquisitam divinorum Voluminum comparandam notitiam subsidium neglexit: cum vulgata quippe apud Alexandrinos Septuaginta Senum interpretatione alias magnis à se sumptibus redemptas contulit, Aquila, Theodotionis, & Symmachi; ac Quintam item, & Sextam in lucem à se primo editas; easque ad Ebraica accommodavit exemplaria, unde Tetrapla, Hexapla, & Octapla extiterunt.

Hieron.
Ep. 25. ad
Paulam.

II. Quod si plus sese in Ebraicis exercuisset, maioremque linguæ hujus fuisset peritiam consecutus, nihil ei ad perfectam sacre Legis cognitionem defuisset, sed tantum decerpit ex ea gloria, quantum ex loquelæ hujus studio detraxit. Dicam enim vere: vel Ebraismi parum scientes sunt, vel in lectione Origenianorum operum perfunctorie versati, qui eximium quid ipsi vel in sanctæ linguæ, vel in earum quæ ex hoc fonte profecta sunt, dialectorum peritia tribuerunt. Nec opinionem nostræ contradicit Hieronymus, etsi videtur contradicere, cum ait singularem loquelæ hujus notitiam demiratam in eo fuisse totam Græciam: mirum id quippe videri potuit Græcis Ebraismi rudibus & imperitis, nec quantum in eo profecisset Origenes existimare scientibus. Minime vero suam ipse linguæ hujus ignorationem dissimulat Homil. 14. in Num. *Ajunt ergo, inquit, qui Ebraicis literas legunt, in hoc loco, Deus, non sub signo tetragrammati esse positum: de quo qui potest requirit.* Multa in Observationibus nostris animadvertimus, quæ inscitiam ejus in Ebraicis demonstrant: cuiusmodi est frivola illa distinctio, *ἐξων* inter *ἐξων* & *ἐξων*, quam comminiscitur ad Matth. 18, 18, & ad quam Christum respexisse tradit; quasi hanc distinctionem ferat Syriaca dialectus, C quam Christus usurpabat: cuiusmodi est falsa illa nominis *Αερ* interpretatio, quæ habetur in Comment. ad Matth. 18. 19. quasi derivetur à *Α* *erudit, ligavit*, cum fiat ab *Α* *liga-vit*. Quamquam auctoritate Senum Septuaginta excusari id potest, qui *Α* aliquando ita reddiderunt, quasi idem esset ac *Α*. Ut Psalm. 104. (Ebr. 105.) 22. pro Ebræo *וירא* *וירא* habent, *τὸ παρὶς αὐτῶν τὰς ἀρχοντας αὐτῶν*. Vulgata: *ut erudiret principes ejus*. Et Os. 10. 10. *וירא* LXX. *παρὶς αὐτῶν*. Vulgata: *corripiam eos*: cuiusmodi est depravata illa lectio

Origen. in
Matth. 19.
12.

loci Interpretum LXX. 2. Esdr. 1, 11. *ἐν ᾧ ὁ πᾶς βασιλεὺς*. quod si in Ebraicis utcumque fuisset versatus, quæ habent *למלך* emendasse utique in *τοῖς ὁ ἀνὸς* *πᾶς βασιλεὺς*, si modo hunc ipse errorem non invexit, qui certe in LXX. Seniorum exemplaribus nusquam extat: cuiusmodi est inepta illa expositio vocabuli, *Ιωαννης*, quod formari existimavit à nomine *יוחנן* præfixo, & *יוחנן*, cum ex solo *יוחנן* præfixis servilibus literis derivatum sit. Plerumque itidem peccat in perscrutandis nominum Ebraicorum originibus. Proclive id nempe fuit viro ad mutuati lucem vestigia sua in locis ignotis regenti: præstabat autem lucem Judæus Philo, qui Ebraica Veteris Testamenti nomina peculiari libro fuerat interpretatus; cui libro parem subjunxit Origenes, Ebraicorum Novi Testamenti expositionem complexum. Qui vero non offendisset Origenes Philonem sequens ducem, qui Judæus licet, Judæis prognatus, ne mediocri quidem literarum Ebraicam auram, uti neque Hellenistæ fere reliqui, fuerat afflatus? Id si minus in hominibus Alexandriæ natis & educis novum est, quorum naturæ repugnare scribebat Hieronymus, Ebraicam linguam addiscere, pro more Græcorum omnium, qui linguarum exoticarum studium aspernari consueverunt; at in Josepho E illo Ebræo Mattathie filio plane mirum videri debet; facile quippe ex ejus scriptis deprehendere licet, ad magnam illam & singularem Judaicarum originum cognitionem non parum ipsum patriæ loquelæ peritiam contulisse; quamvis se nonnulla Ebraice scripsisse dicat, quæ lapsu temporum interciderunt.

Hieron. de
script. Eccl.
in Origene.

Qui Judaicis porro literis tam leviter tinctus fuit Origenes, hunc Samaritani idioma-
tis fuisse callentissimum affirmare quidam non verentur. Abunde refelluntur illi ex his
Origenis verbis ad illud Ezechiel. 9. vers. 4. *Signa Thau super frontes virorum gementium.*
ἑβραῖοι δὲ τίς, inquit, *ἢ εἰς σωτῆρα πεπιστευκότων ἐλθόντα ἀρχαία στοιχεῖα ἐμφορεῖ ἔχον τὸ ταῦ πᾶ
τῷ σωτῆρι χαρακτῆρι, καὶ ἀποφθετεῖς. ἀλλὰ τὰ γινόμενα ἐν χειρὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ μετόπισθι σημεῖα, ὅπερ ποιοῦσι
οἱ πεπιστευότες πάντες ὅτινος ἐν ἀποκαταστάσει ἀράγματος, καὶ μάστιγος ἐν ᾧ καὶ ἄλλων ἀναγνώσματος* F
*Ebraeus autem quidam, ex iis qui Christi fidem amplexi sunt, dicebat in antiquis elementis simile esse
Tau forme crucis, & prædici de signo quod inter Christianos fit in fronte, quod quidem faciunt qui cre-
diderunt omnes, quamcumque rem aggrediantur, maxime vero preces, & sanctas lectiones.* Samarita-
rum elementa appellat *ἀρχαία στοιχεῖα*, quod iis Ebræi uterentur præcis temporibus *πρὸ τῆς
ἐκείνης βασιλείας*. Eorum si notitiam aliquam comparasset Origenes, Thau Samaritani
formam ab Ebræo illo accepisse se non dixisset, quam cognitam ex se habuisset & perspectam,
Atque hic obiter Origenem vindicemus à censura Scaligeri, qui in Notis ad Eusebium
præfracte negat Thau Samariticum alia forma fuisse, quam qua hodie pingitur in libris
Samaritarum; etiam contra Hieronymi auctoritatem, qui codices Samaritanos versave-
rat. Certum est enim non unico modo notari solitum fuisse Thau Samariticum, at-
que

A que id aliquando ad crucis formam esse depictum, ut fidem faciunt vetustissimi nummi Ebraeorum.

III. Non Scripturæ interpretationes duntaxat, sed ipsos etiam Interpretes, Scriptoresque adeo Ecclesiasticos omnes accurate evoluerat Adamantius, quorum patrocinium sententiis suis plerumque nominatim ascribit, Clementis puta, Ignatii, Iosephi, Philonis & aliorum. Neque id in libris solum qui à Rufino conversi sunt, reperias; hæc quippe vir hujus ætatis eruditus ab Interprete conficta existimabat; sed in Græcis etiam Tomis, vel scriptiōibus ab Hieronymo Latinitate donatis, præcipue vero in libris contra Celsū. Inter Ecclesiasticos scriptores, apocryphorum auctores librorum refero, quorum testimoniis sæpe quoque utitur; non plus tamen iis fidei vel auctoritatis tribuens, quam quantum ex hoc Apostoli monito tribuere licet: *Omnia probate, quod bonum est tenete.*

IV. Fuit ergo præcipua Origenis in Scripturis enodandis contentio, cujus disciplinæ causa excoluit etiam *τὰ ἑξωθεν*, sed Philosophiam potissimum. Unum autem præ reliquis Platonem admiratus est; sicut Christiana dogmata ad Platonice doctrinæ leges, non ipsam Platonis doctrinam ad Christi effata accommodaret. Exemplo suo Origenem eo compulsi Philo Judæus, totus ad Platonis exemplum compositus, non Platoni nimis tribuendo duntaxat, sed Scripturam etiam allegoriis perpetuis explanando. Compulsi & præceptor illius Clemens Alexandrinus, Academiæ pigmentis res Christianas illustrare fuerat; quod & maxima pars fecit vetustiorum Patrum, sed parcius & verecundius. His itaque Platoniorum deliriis sincerum doctrinæ Christianæ vas postquam incrustavit Adamantius, ex illo doctrina ejus corrupta est, & profanis imbuta erroribus, unde infinitis jactatus convitiis, & querelis in summas incidit calamitates, & laudem meritis partam decoxit. Sed nec Academiæ finibus ingenium suum coërcuit; universas ille Philosophorum sectas animo pervagatus est. Pythagoricorum scriptis delectatum fuisse, & Stoicorum quoque adhibuisse libros testis est Porphyrius. Hinc adeo non uni alicui addictum sectæ, sed omnium studiosum fuisse, exiisque quidquid utilius esset, & vero similis decerpisse, idemque discipulis ut facerent caute præcepisse Gregorius Thaumaturgus scriptum reliquit; ut non tam Platonici, vel Pythagorici, quam Potamonici dici debeat, à Potamone illo Alexandrino, qui Ecclēsticæ sectæ auctor fuit. Quocirca Justinianus in Epistola ad Menam, & in altera ad Quintam Synodum, Paganorum erroribus affinem fuisse Origenem tam crebro

Gregor.
Thaum. in
Paneg.

D obijcit.

V. Ad reliquas quoque disciplinas, siue Mathematicas artes, siue eas quæ ab humanitate nomen habent, animum appulsi; sed majorem videtur iis artibus impendisse operam, quarum erat usus vel ad Scripturæ sacræ illustrationem, vel ad morum emendationem, vel ad Ecclesiæ ædificationem accommodatio. Tam assidui autem & inexhausti in evolvendis voluminibus laboris fuit, ut obijciat ei Theophilus, perpetuus ipsius insectator, *jactare se illum in scientia Scripturarum, & putare tanta legisse, quanta nullus hominum legerit*; tanta vero discendi cupiditate incensus, ut ad eos conveniendos, quorum esset celebre nomen in literis, multas sese regiones perlustrasse scribat libr. 6. contr. Cels. Porro Epistola quadam, quæ est apud Eusebium, excusavit nimium suum in eas doctrinas studium, quod aliquorum reprehensionibus patuerat; stolidorum quippe hominum, quantum profanæ literæ sacris promovendis conducant parum intelligentium. Tantam demum sibi nominis claritatem eruditione sua peperit, ut ad eum confluerent omnis generis homines, excellentem ejus eruditionem Ethnici ipsi celebrarent scriptis, suas ei consecrarent lucubrationes, disciplinarum omnium encyclopædiam animo crederetur esse complexus, & princeps inter literatos ab omnibus propemodum poneretur.

Theophil.
Euseb. 1.

Euseb. lib.
6. c. 19.

CAPUT SECUNDUM.

F

ORIGENIS DOGMATA.

Capitis secundi Prologus, & partitio.

PERVENIMUS jam ad ipsa Origenis dogmata, siue quæ reprehensiones experta aliquo modo defendi possunt; siue quæ sanæ Christianorum doctrinæ re ipsa minus consentanea omnem penitus respuunt excusationem; nec ea modo quæ culpari vulgo solent, sed quæ nos etiam ex attenta & diligenti lucubrationum ejus lectione excipimus. Alii quidem universos Origenis errores defendere qua jure, quaque injuria sunt aggressi; magnam hinc sibi spondentes laudem, si recepras de eo opiniones impugnarent;

d 2

neu-